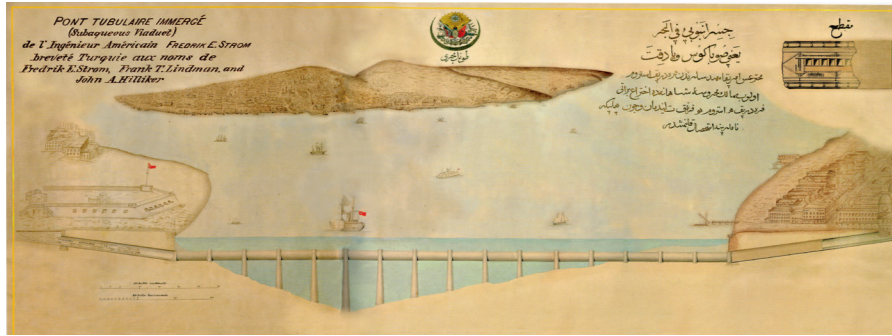
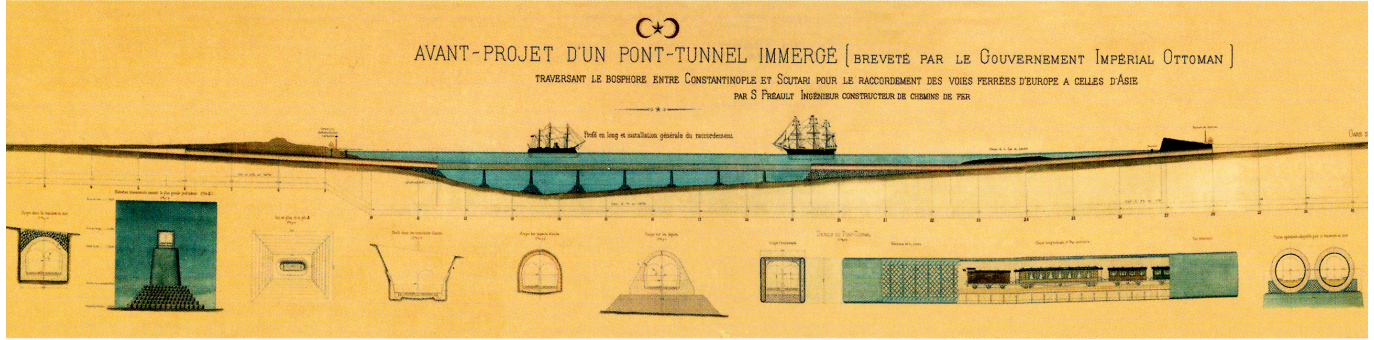

Marmaray'ın Atası Osmanlı Projeleri: Boğaz'ın İki Yakasını Bağlama Girişimleri

Asya ile Avrupa'nın iki ucuna birden konumlanmış İstanbul'da kıtaları birbirine bağlayan bir köprü yapılmasına dair en eski bilgiye Herodot sayesinde ulaşıyoruz. Pers Kralı Daryus (MÖ 522-486) Orta Asyalı İskitlerle savaşa hazırlanırken İstanbul Boğazı üzerinde gemilerden oluşan bir yüzer köprü yaptırmıştı. Daryus'tan sonrasında tarih kayıtlarına geçen bir başka Boğaz köprüsü projesi bilinmiyor. Ta ki 19. yüzyıla kadar.

Sultan II. Abdülhamit Zamanında Hazırlanan Tüp Geçit Projeleri

1891 yılında S. Preault tarafından hazırlanan "Deniz Altı Çelik Tünel" projesi (yukarıda)
1902 yılında F. E. Strom, F. T. Lindman ve J. A. Hilliker tarafından hazırlanan tüp geçit projesi (solda)

Kaynaklar

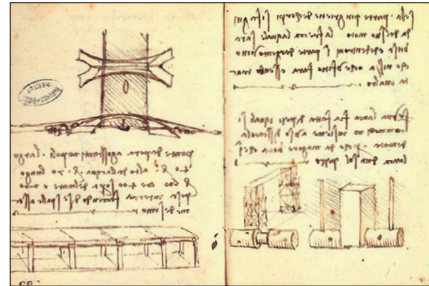
Sultan II. Abdülhamit Han'ın Tüp Geçit Projeleri, Hazırlayan: Ö. Faruk Yılmaz, Çamlıca Basım Yayın, 2010
Sultan II. Abdülhamit Han'ın "Cis-i Hamidi" (Hamidiye Köprüleri) Projesi, Çamlıca Basım Yayın, 2009
Herodot Tarihi, 4.Kitap: http://www.gutenberg.org/files/2707/2707-h/2707-h.htm#link42H_4_0001
<http://www.livius.org/bn-bz/bosphorus/bosphorus.html>

Raylı sistemler 19. yüzyıl başlarında kullanılmaya başlandı ve Osmanlı'ya da o günün koşullarında erken sayılabilecek bir dönemde ulaştı. 1869'da Karaköy ve Beyoğlu arasındaki metro (tünel) kazılmaya başlandı ve İstanbul Tüneli adıyla 1875 tarihinde hizmete girdi. Öte yandan daha 1871'de tramvay hizmete sokulmuştu.

II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) Boğaz'ı birleştirmek üzere demiryolları, köprüler ve tünellerden oluşan birbirinden etkileyici projeler hazırlandı.

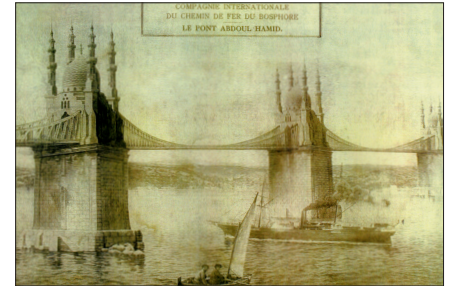
İçerisinde Asya ve Avrupa yakasını birleştirecek tüp geçit raylı sistemleri de barındıran projeler bu anlamda Marmaray'ın atası sayılabilir. 1876'dan itibaren, II. Abdülhamid döneminde değişik ülkelerden mimarlara ve mühendislere pek çok proje hazırlatıldı. Bunlar arasında en meşhurları 1891'de Fransız ve 1902'de ABD'li mühendislerin II. Abdülhamid'e sunduğu tüp geçit projeleridir.

1891'de Fransız mühendis S. Preault tarafından "Deniz Altı Çelik Tüneli" başlığıyla sunulan projede Sarayburnu ile Üsküdar arasında raylı sistemle işleyecek bir tüp geçit öneriliyordu. Denizin altında, tabana 13 sütun sabitlenmesini de içeren proje arşivlerde yer alıyor.

Osmanlı döneminde İstanbul'un ulaşımına ilişkin çözüm projelerinin ilki, 16. yüzyılın hemen başına tarihleniyor. 1502 yılında Osmanlı Sultanı II. Bayezid'e (1481-1512) Leonardo da Vinci tarafından (1425-1519) bir mektupla sunulan 240 m. uzunluğundaki Haliç köprüsü projesinin uygulanmamasının nedenlerini bilmiyoruz. Köprü projesi Norveçli mimar Veibjorn Sand tarafından hayata geçirildi ve 2001 yılında Oslo'da hizmete açıldı.

1902'de ABD'lilerin sunduğu projeye Tünel-i Bahrî (Deniz Tüneli) adı verilmişti. Bu proje de bir raylı sistem tüpgeçit projesiydi. Yenikapı'yla Harem arasında, denizin içine sabitlenmiş 16 sütun üzerinden geçirilen üç vagonlu bir tren tasarlanmıştı.

II. Abdülhamid dönemi, İstanbul'un iki yakasını birbirine bağlayacak deniz altı tüp geçit projelerinin yanı sıra Boğaz'ın üstünde yapılması planlanan köprü projeleriyle de önem kazanıyor. 1900 yılında Fransız mühendis F. Arnodin'e iki ayrı köprü projesi çizdirildi. Çelik konstrüksiyon köprü projelerinin ilki Sarayburnu-Üsküdar, ikincisi ise Rumeli Hisarı-Kandıllı arasında planlanmıştı. Trenlerin, otomobillerin ve yayaların geçmesine uygun olarak tasarlanan köprüler "Hamidiye Köprüleri" projesi olarak anılır.